

SVMMI POLYHISTORIS

OLAVI HERMELINI,

*ELOQVENTIAE PRIMVM ET POESEOS, DEINDE
VRIS IN NOVA TVM LIVONORVM ACADEMIA
DORPATENSI PROFESSORIS PVBLICI ORDINA-
RII, DEMVM HISTORIOGRAPHI REGII,
ET AVGVST. SVECORVM REGI CA-
ROLO XII. A CONSILIIIS SAN-
CTIORIBVS,*

DE
ORIGINE LIVONORVM
DISQVISITIO,

QVAM
**PROPTER RARITATEM AC
PRAESTANTIAM,**

AD
**FLAGRANTISSIMA MVLTORVM DESIDERIA
PVBLICAE LVCI RESTITVIT,**

M. GEORGIVS CASPARI,
RIGA-LIVONVS.

LIPSIAE,
APVD HAEREDES IOHANNIS GROSSII,
ANNO M DCC XVII.

VIRO

MAXIME REVERENDO, PRAECELLENTISSIMO
ATQUE DOCTISSIMO

D O M I N O

M. IOANNI CHRISTIANO
KOCHIO,

DOMINO, PATRONO, FAVORI ET AMICO SVO
OMNI HONORIS ET AMORIS CVLTV
AETATEM COLENDO,

HOCCE SCHEDIASMA

HERMELINIANVM

DE

ORIGINE LIVONORVM,

TANQVAM

VIVUM GRATI ANIMI MONVMENTVM,

ET

PERPETVI FAVORIS INCITAMENTVM,

CVM

VOTO CONSTANTISSIMAE FELICITATIS
IN OMNIBVS VITAE AC OFFIGII
NEGOTIIS SVSCEPTIS AC
SVSGIPIENDIS,

DICAT ET CONSECRAT

M. GEORGIUS CASPARI,

RIGA-LIVONVS.

Ad

Præcellentissimum atque præclarissimum

DOMINUM

MAG. GEORG. CASPARI,

Riga-Livonum,

ALLOQUIUM

Hermanni Christoph. Engelcken,

SS. Theol. Doct. & in Acad. Rostoch.

Prof. Publ. Ord.

Cum, præstantissime Dn. Magister! mihi
haud pridem laudabile tuum significa-
res institutum, in publicam emitten-
di Celeberrimi ac immortalium meritorum Vi-
ri, Olai Hermelini, Sacræ Regiæ Maj. Sveciæ
CAROLO XII. à consiliis olim secretioribus,
de *Origine Livonorum*, doctissimam disserta-
tionem, mentem illicò subibant memorabi-
lia Excellentissimi Tubingensium Antecessoris,
Thomæ Lansii verba, in *de Academiis Oratione*
p. 13. sequenti modo concepta: *Viveret hodiè*
optimus Summerhartius, & quæ fuit animi liber-
tate, minimè adulationi obnoxius, multo acri-
us stringeret calamum in istam eruditissimam do-
cendi imperitiam, quàm benè multi Germaniæ Do-
ctores ferè Cives & domestici tantùm sunt in Ro-
ma illa antiqua, in patria verò & domi plane sunt
hospites & peregrini. Lansius quidem in præ-
posteram nonnullorum Ictorum invehitur
consuetudinem, quàm juvenus Academica anti-
qvitatum potius Romanorum, ac obsoletorum

notitia, quam rerum usu venientium ac utilium peritia imbui solet. Quapropter mox subjicit: *In Academiis adolescentes nihil ferè ex iis, quæ in usu habemus, aut audiunt, aut vident, sed latinos & dedititios Libertos, Fusias & Caninias ac Sentias leges, adoptiones & emancipationes, occupationes, (ut ita dicam) idearum Platoniarum. - .* Quin videmus aliquando in media Germania tam fatuos, quibus Hispanorum ac Italorum Consilia, Decisiones, Interpretationes multo potiores esse soleant nostratibus, quasi verò in Hispania curetur scilicet, quid sententiarum Spiræ, Pragæ aut Rotwile feratur. Quasi verò etiam Gailius, Mynsingerus, Denaisius, & ejusdem moneta pauci alii Domestici Jcti, non debeant nobis esse sexcentis Hispanis ac Italis multò potiores; Nihilominus tamen, verborum Lansionorum memor, non poteram non labores Hermelinianos, indagandæ Gentis Livonicæ origini dicatos, tacita prosequi laude, cum perillustris DN. Hermelinus, vñv sv айлов, Juris primùm in Academia Livoniæ Dorpatensi Antecessor fulgidissimus (liceat jam Lansiano uti stylo) civem ac domesticum se non tantum in rebus exteris, sed etiam in patria & domi esse, invictis comprobavit speciminibus. Varii haud vulgaris doctrinæ famæque Scriptores populorum atque lingvarum origines sub hoc rubro indagare omnem moverunt lapidem. Quem latent Job. Goropii Becani origines Antwerpienses, in quo tamen libro plus ineptiarum quam soliditatis propinari æqui rerum arbitri ajunt?

ajunt? Quem fugint *Caroli Scribanii Antwerpia & Origines Antwerpienses*? Quis nescit *Adriani Schrieckii Origines Celticas, & Belgicas*? Quem prætereunt *Marc. Quer. Boxhornii Origines Gallicæ*. Quis ignorat *Marquardi Freheri Origines Palatinas*, ut *Binghami Origines ecclesiasticas*, una cum aliis, prætermittam. Enim verò *Hermelinus* noster, *Livoniæ* olim decus incomparabile, *Livonicæ* gentis primordia, accurato delineaturus penicillo, Tractatui suo elegantissimo titulum *Originis Livonorum* indidit. Sunt nonnulla, de *Livonis* quæ circumferuntur, vel lippis ac tonsoribus nota. Sic in vulgus abiit proverbium rusticorum *Livonicorum*:

Ick bin een Lieffländisch Vuer,
 Mien Leven ward my suer,
 Ick stieg up den Berken-Bohm,
 Davan haue ick mien Sadel un Thom,
 Ick bind mien Esko mit Bast,
 Ick füll mien Juncfern de Kast,
 Ick geff den Papen de Plicht,
 Un weth van Gade un sien Worde nicht.

Celebratur interea hominum agrestium singularis in coetu ecclesiæ publico, devotio, qua si aliquid notabile à Verbi Ministro proponitur, sonorâ voce exclamare solent: O Jummai! Awita Jummai! i. e. ô Deus! juva Deus!

Vid. D. D. *Buddei allgemeines Lexicon, Part. III. p. 324.* Opera hinc pretium erit, de Gentis Livonicæ antiquitate, majoribus, fatis edoceri, instrui. Quemadmodum autem ipsam hanc *de origine Livonorum* disquisitionem *Hermelino* acceptam ferre tenemur; Ita non minimas curiosus orbis Tibi, *præclarissime DN. Magister!* debet gratias. Tu enim, gente Livonus, de Livonia patria tua benè mereri, ac obstetricantibus manibus, eruditissimum opus publico dare in deliciis habes. Tuis curis à situ, ac squalore vindicatur scriptum præclarum, quod alias forte ad æternam fuisset damnatum noctem. Encomia certè haud postrema manent eos, qui dissertationes peculiares in unum volumen, ne planè tandem pereant, colligere student, in cuius rei fidem provocare saltem lubet ad *Grævium*, *Gronovium*, & *Hudsonum*, quorum ille *Antiquitatum Romanarum Thesauro*, iste *Thesauro antiquitatum Græcarum*, hic *Geographorum Græcorum minorum collectio* ad immortalem nominis famam æquis grassati sunt passibus, ut *Gruterum*, *Robertum*, *Crenium*, aliosque sicco præteream socco. Cur ergo susque deque haberemus illos, qui scripta ἀνέκδοτα, eaque præstantissima è tenebris eruere student? Negotium itaque, industria tua dignum suscepisti, optime *Dn. Caspari!* quod pretiosum *Hermelini κειμήλιον* eruditorum societati impertiri, operam insumsisti atque oleum. Haud pau-

ci quidem reperiuntur, qui eam velut spartam sibi demandatam putarunt, ut intima quasi Livoniae penetralia referarent, ejusque arcana venum exponerent. In publicam quippe scenam prodire Salomon Henningus in der Lief-
lândischen und Churlândischen Chroni-
ca vom Jahr 1554. bis 1590. Balthasar Rus-
sow in der Liefflândischen Chronica,
Daniel Hartnaccius im kurtzen Entwurff
der Liefflândischen Historie, Kelchius in
der Liefflândischen Historie, Caspar
von Ceumer in Theatro Livonico, aliique.
Sed hi Autores B. Hermelinio, scrinia antiqui-
tatis excussuro, plenam reliquerunt messem,
adeò illorum laboribus peregregium hujus in-
stitutum sufflaminari, ne dicam impediri haud
debuit. Reliquis ante allegatis Scriptoribus hi-
storia præsertim, ac rerum in Livonia gestarum
narratio curæ fuit cordique, Nostro verò curio-
sa primorum Gentis Livonicae natalium deline-
atio. Postquam enim Tractatus sui §. III. fide
dignis antiquitatis monumentis nixus, adstru-
xisset, hunc Tractum, in quo Livonorum nomen
postmodò invaluit, diversis olim Gentibus habita-
tum fuisse, quarum una ab altera sedibus expul-
sa fuit, aut quæ remansit, victricis sæpè nomen,
habitumque assumsit; tandem §. XVII. è Pan-
nonica aliqua Provincia, sive Dacia, quæ hodiè
Wallachia dicitur, Livonicam gentem deducen-
dam esse, argumentis haud contemnendis per-
suadere satagit. Idcirco Tu, præcell. Dn. Magi-
ster! me quidem judice, non solum patriam tu-

am charissimam, sed & totam rempublicam literariam quam maximè Tibi devinxisti, dum *Hermelinianas* lucubrationes, non tibi soli aservare, sed eas cum orbe literato communicare adlaborasti. Attento sanè Lectori in hocce, quod bono publico destinasti, opusculo non potest non arridere erudita brevitās, styli concinnitas, ordinis elegantia. Livoniæ tuæ doctæ non potest non placere jucunda in antiquitatem Gentis, ex qua familiam ducunt, inquisitio, historicorum subsidiorum allegatio, variæque curiositatis in unum quasi cumulum comportatio. Et quid multis? à subacti ingenii, incomparabilis judicii, eloquentiæ insignis, laboris indefessi *Viro* nil nisi exquisitum, ac excellens proficisci valet, nil quoque nisi positum, ac limatum præstolari licet. Quis ergò tuum Tibi, *Editor doctissime*! non gratularetur studium? *Originem*, Seculi III. Doctorem, ob inusitados labores, χαλκέντερον, seu *adamantinum* salutatum accipimus. Sed non aberrabit à janua, qui eodem elogio *Hermelinium* mactare cupit. Neque veritatis tramitem destituit *B. Mayerus*, Theologus non pridem Gryphicus celebratissimus, quando in *Dedicatione Strauchianæ Theologiæ Moralis*, stupendâ eruditione vivam *Bibliothecam*, Virum huncce excellentissimum nuncupare sustinuit. Quis ergò Tibi, *Hermeliniani Nominis Cultor*! non adplauderet, conatusque tuos honestissimos iusto prosequeretur amore? Macte virtute Tua, atque vale! Dabam ROSTOCHII è Musæo An. MDCC XVI. d. 16. Nov.

§. I.

Quam ardua res sit antiquitatis studium, haud latere potest eos, qui accuratius id ipsum tractare adseverunt. Initio quidem non multis videri potest obsessum difficultatibus, cum non parvi scriptores momenti, aliique rursus in hosce commentatores se copiose satis offerant; ex quibus nihil non necessarium scitu hauriri posse censeatur: verum aciem mentis paulo intentius in hosce convertenti, quantæ, bone Deus! occurrunt tricæ, quantus dissensus, & omnium ferme rerum confusio. Nam vetusta monumenta invistigandi labor ex eo intenditur, quod certa, ut in aliis fieri adsolet disciplinis, non dentur præcepta, quæ quis sequatur, & quibus reliqua superimponere possit; sed per omnia fluctuans, nunc hujus, modo alterius sententiâ in divortia abripiatur, adeoque quibus modo fidem habuit, eandem mox illis derogare sæpenumero necesse habeat. Cujus quidem rei certissimum est indicium, quod quamvis magnæ eruditionis viri exstiterint, qui omne fere vitæ tempus antiquitatibus eru-

endis impenderant; vix tamen eorum reperire licebit quemquam, qui censuræ aliorum non fuerit obnoxius. Hic enim nimio patrii soli amore obcæcatus, veritatem historico imprimis necessariam negligit, atque auctorum, quos citavit, verba sinistrè interpretatus, oculis lectorum sæpe tenebras offundit. Alius opinionibus veterum minus fideliter collatis, se aliosque secum in errorem inducit. Iste à regione, quam describit remotior, dum aliorum traditionibus fidem habet, ea posteriorum memoriæ prodit, quæ à veritate quam longissime recedere deprehenduntur. Hinc est, quod unus alterum refutet; atque sic mutua altercatione magis obscurent, & tegumentis quasi implicent veritatem, quam ut fieri oportebat, explanent. Unde difficulter admodum aditus ad eandem patet. Id fane & ego sum expertus *in origine gentis Livonica* investiganda, quam & propter vetustatem, & eorum, qui aliquid de ea tradiderunt, dissensum, intricatissimam, densâque circumseptam caligine offenderam. Quod me lectione historicorum nondum satis firmatum à proposito deterruisset, nisi ingens cupido veterum monumenta cognoscendi, animum cadentem erexisset. Et cum specimine aliquo me bonis commendare cogitassem, non putavi argumentum, in quo ingenium exercerem, nobilius datum iri, quam si in istius gentis, apud quam triennium jam vixi, natales inquirerem. Quodsi non ea cura, quæ

decut, hic adhibita reperitur; alio tempore forsan renovabitur; quando plenius hoc argumentum tractandi occasio erit.

§. II.

Livonia intra eosdem semper terminos non constitit; sed pro imperio eorum, quibus subiecta erant, angustiori latiorive terrarum spatio definiebatur. Cum arctius sumitur, ea tantum eius pars, quæ Lettia hodie dicitur, hoc nomine comprehendi videtur. Postquam ordo ensiferorum hic rerum potitus erat, in proximas gentes illud diffundi cœpit, & Livonia in Estiam Lettiamque dividi: quibus titulis Curonia demum & Sengallia accessere(a). Sengalliam vero ad Curoniam pertinere, ex ipsa vocis derivatione quidam demonstrare volunt. *Sem* enim linguâ domestica terram significat; & *Gall* est caput & terminus alicuius rei: Erit ergo Sengallia caput & terminus Curoniæ, ad fluvium Dunam; sicut ex aliis Rhanæus observat (b). Cæterum Livoniæ fines tam latè extendi unanimi consensu scriptores tradunt(c). Terminos itaque ab ortu Muscoviam habet, a qua

a] *Russow. chron. Livon. p. I. Hartknoch lib. I. c. 8. de rep. Polon.*

b] *Rhan. diatrib. hist. de orig. gent. Curland.*

c] *Stravolseï Polon. p. 209. Prætorius Orb. Goth. l. 2. p. 19. Cluver. Geogr. l. IV. c. 26.*

qua Nerva flumine & lacu Peibas a parte separatur: à meridie cum Zamogethia & Litthuania viciniam gerit: ab occasu mari Balthico, à septentrione sinu Finnico clauditur. Hoc pacto à finibus Prussiae Narvam usque nonaginta milliaria in longitudinem excurrit; Latitudo vero alicubi sexaginta habet. Dividitur in quatuor partes, ut modo dictum est, in Lettiam, Curlandiam, Semgalliam & Estiam; quarum hæc quinque territoria complectitur; Harriam, Viriam, Alentakiam, Jerviam & Vichiam, quibus olim certæ urbes & castella attribuebantur.

§. III.

Designatis Livoniae finibus, qui populi eam prisca temporibus infederant, iam inquirendum. Nam hunc tractum, in quo Livonorum nomen postmodo invaluit, diversis olim gentibus habitatum fuisse constat: quarum una ab altera sedibus suis expulsa fuit, aut quæ remansit, victricis sæpe nomen habitumque adsumsit. Antiquissima autem Venedorum gens occurrit; quam ante Herodoti tempora, qui quadringentis ante natum Christum annis vixit, hic coluisse non absurde colligitur. Facit enim ille mentionem electri, ad mare septentrionale a quibusdam barbaris collecti: *De extremitatibus*, inquit, *Europæ, quod pro comperto referam, non habeo. Neque enim assentior, fluvium esse Eridanum a barbaris vocatum,*

tum, qui subit mare ad septentrionem spectans, unde electrum venire narratur. Nam vel ipsum coarguit nomen Eridanus quod Græcum est, non barbarum, ab aliquo poetarum fictum (d). Isti autem barbari, quorum opera succinum collectum ad remotissimas inde orbis partes mittebatur, vix alii esse possunt, quam quos fama deinceps aperuit fuisse Venedos, maris Baltici late accolas. Quin & Venedorum nomen poetarum mendacio locum fecisse videtur; qui cum apud Venedos electum legi fama accepissent, hos cum Venetis, qui ad mare Adriaticum colebant, & ex commerciis ingentem electri copiam sibi parabant facile confuderunt; & forte ex Raduna sive Reddune Prussiae fluvio, qui in Vistulam incurrit, Eridanum Italiae finxerunt (e). Hanc opinionem non leviter Plinius suis verbis confirmat: *Affertur [Succinum] à Germanis in Pannoniam maxime provinciam. Inde Veneti primum, quos Græci Henetos vocant, rei famam fecere proximi Pannoniae, id accipientes circa mare Adriaticum. Pado vero adnexa fabulae causa, hodieque Transpadanorum agrestibus fœminis monilium vice succina gestantibus, maxime decoris gratia sed & medicinae* (f). Sed hanc Venedorum in Livonia sedem postera ætas clarius detexit.

d) Herod. l. 3. cap. 115.

e) Cluverus. Germ. ant. 3. cap. 34. §. 9.

f) Plinius hist. nat. l. 37. c. 3.

detexit. Nam idem Plinius, qui LXXX. anno reparatae salutis, sub Vespasiano floruit, postquam de Scandinavia, quam incomperatae magnitudinis insulam vocat, locutus esset, hæc addit: *Nec minor opinione Feningia est. Quidam hanc habitari ad Vistulam usque Fluvium, a Sarmatis, Venetis, Scyris, Hirris tradunt.* (g) Si ergo inter alias nationes a Vistula Veningiam usque coluerunt Veneti, Livoniam utique simul insederant. Quod etiam ex Taciti, qui Plinio æqualis erat, testimonio apertius fiet, qui eos inter Peucinos & Fennos medios ponit. *Venedi multum ex moribus (Sarmatarum) traxerant. Nam quidquid inter Peucinos Fennosque silvarum ac montium erigitur, latrociniis pererrant.* (h) Venedos etiam suo tempore Ptolomæus, qui sub M. Aurelio Ao. scilicet CLX. post natum Christum claruit, has oras tenuisse testatur; cujus verba sunt: *Tenant Sarmatiam gentes maximæ, Venedæ, per totum Venedicum sinum.* (i) Quamvis autem aliqui sint, qui Ptolomæum nova veteribus perturbasse coarguunt, (k) quod Venedos tunc totius sinus huius accolæ facit,

g) *Id. l. 4. c. 13.*

h) *Tacitus de Germ.*

i) *Ptolomæus geogr. l. 3. c. 5:*

k) *vid. Hartknock Pruss. part. 1. p. 23.*

facit, cum Tacitus Æstios jam sua ætate succinum hic collegisse, tradidit; sufficit tamen ad sententiam nostram stabiliendam, quod cum aliquando tenuissent.

§. IV.

Venedos huic sinui nomen dedisse dubium non est: quousque vero pateat, non inter omnes convenit. Quidam latius eum extendunt, aliis rursus nimis eum coarctantibus. Priores cum Syevico mari, cujus Tacitus meminit, [l] aut cum Codano sinu, quem Mela & Plinius [m] commemorant, eundem faciunt: sed qui tamen longius aberrarunt. Nam Ptolomæus [n] post Vistulam Germanicum ponit mare, ab accolis ita dictum, & Sarmatiæ initium ab ejus orio facit. Deinde veritati quam proximum videtur, quod sicut Syevicum mare Codanusque sinus ab accolis adpellationem sortita sunt; ita Venedicus sinus à Venedis sit nominatus. Unde patet ab occidentali parte extra Vistulam Venedicum sinum non esse dilatandum. Nec magis illi rem attigisse videntur,

qvi

[l] Tacit. Germ.

[m] Mela l. 3. cap. 3. Plin. hist. nat. lib. 4. cap. 13.

[n] Ptolomæus Geogr. lib. 2. cap. 11. & loc. cit.

qui ad litus Prussicum hunc sinum adstruunt; (o) qui præeunte nobis Ptolomæo, ad Sarmatiæ Europæ terminum à septentrione extendendus. Ita enim ille: *Sarmatia Europæa terminatur a septentrionibus oceano Sarmatico, juxta Venedicum Sinum.* Quis autem Sarmatiam Europæam versus Borientem ultra fines Prussiæ progredi usquam vetuit? Propterea probabilior Cluveri sententia est, qui Venedicum sinum contendit adpellari omnem illam oram maritimam, quæ inter Nervæ & Vistulæ amnium ostia continetur (p). Hunc etiam sinum Venedicum non aliunde quam ab ipsismet Venedis, qui antiquissimis temporibus ejus litora tenuerunt, fuisse dictum testantur nomina in pluribus locis adhuc durantia, nempe Wenden & Wendou in Livonia, Windaw & Uskewende in Curlandia, quæ antiquorum memoriam Venedorum hodiernum videntur servare. Adpellationem autem horum locorum a Vinnone primo ordinis Ensisferorum in Livonia Magistro, quæ habetur in Chronico ordinis (q) [alias *Hohemeist. Chron.*] prorsus improbat Prætorius (r), qui chronicon illud, utpote auctoris incerti, plurimas in se ait continere

o) Hartk. Pruss. part. 1. pag. 5.

p) Cluverus germ. ant. l. 3. c. 37. §. 6.

q) Hohemeist. Chron. fol. 41.

r) Prætorius oro. Goth. l. 1. c. IX. §. V.

nere fabulas, nec quidquam suæ derogare posse sententiæ. Accedit adsertioni nostræ robur, quod lingua Estonica Russis Vend dicitur; argumento non levi, quod Russi olim inter Venedorum gentes computati fuerint. Ex recentioribus Bangertum addere licet, qui non obscure ea, quæ de Venedorum in Livonia habitatione dicta sunt, adstruit: *Colebat inter cæteras gentes Sarmaticas amplissima Venedorum natio, per Livoniam, Russiam & finitimas terras immensis spatiis diffusa. Quod vel inde liquet, cum à septentrionibus Finnos, a meridie Bastarnas longe lateque inter se diffitos, Tacito teste, attigerint.* [s] Et paulo post. Quas sedes ergo Vandali potissimum, & alii nonnulli ad finem Codanum & mare Balthicum populi colonis maximam partem evacuarunt, has vicini Sarmatæ & horum prima & maxima pars, Venedi, & Livonia & Russia & vicinis terris progressi cupide intrarunt.

§. V.

Venedorum nomen variis modis scriptores efferunt. Nam Vinidæ, Veneti, [t] Vinithi, Vinuli, [u] & Venedæ seu *gēvedai* [w] adpellantur; quos etiam Slavos & Antes Jornandes vo-

B

cat.

s] *Bangertus ad Helmoldi Chron. Slavor. p. 9.*

t] *Jornand. c. 4. & 23.*

u] *Helmold. lib. 1. c. 2.*

w] *Ptolom. 3. 5.*

cat. *Nam hi, ut ille tradit, ab una stirpe ex-
 orti, tria nunc nomina reddidere, id est, Ve-
 neti, Antes, Slavi.* Ab his Vandalos longe
 divertissimam gentem, & quidem Germanos
 fuisse, ex Plinio constat, qui eos Vindilos &
 Vandilos adpellat. [x] Cum quo Tacitus con-
 sentit, cui Vandalii inter antiquissimos Germa-
 niæ populos habentur, & à filio quodam Man-
 ni oriundi: [y] Quos etiam lingvâ cum Ger-
 manis communi usos fuisse, Procopius testa-
 tur; [z] cujus plurima vocabula Grotius col-
 legit, historiæque Gothorum & Vandalorum
 inseruit. [a] Verum ut Venedi & Vandali no-
 mine affines erant; sic quoque sequioris ævi
 Scriptoribus pro iisdem populis haberi cœpe-
 runt. Cujus quidem erroris causa erat, quod
 cum initio vicinas, tandem etiam easdem sedes
 habitavere, in ejusdem fere populi corpus co-
 alescentes. Nam cum Vandali crebris expe-
 ditionibus terras suas exhausissent, Venedi in
 easdem incolis nudatas & pene desertas immi-
 grarunt; quod primum imperante Valentinia-
 no III. factum putat Bangertus. [b] Ex istis
 argumentis patet, falli Sarnicium, qui Venedos
 & Vandalos eandem putat esse gentem, & qui-
 dem

[x] *Plin. l. 4. c. 14.*

[y] *Tacit. Germ. c. 2.*

[z] *Procopius l. 1.*

[a] *Grot. Hist. Goth. p. 574.*

[b] *Bangert. loc. cit.*

dem utramque Sarmaticam. (c) Equidem de Venedis hoc affirmant auctores; quamvis de prima earum origine discrepent. Sunt enim, qui ab Henetis Paphlagoniæ populis eos censent derivandos; quorum meminit Homerus: (d)

Ἐξ Ἐνετῶν, ὅτεν ἡμιόνιον- γένος ἀγρο-
τεγῶν.

Ex Enetis, unde mularum generatio agrestium.

Hos deinde cum Antenore è bello Trojano in Italiam venisse, refert Strabo, (e) atque etiam longius se diffudisse. Sed de hac re lubet Rhaneum audire, qui aliorum opinionem secutus, existimat: Henetos in terra Asiæ patria usque ad excidium Trojæ permansisse; tum ex Paphlagoniæ egressos: Aut, prius Illyricum, præter vicina ad Bosphorum Cimmerium loca, occupasse: exinde vero, cum sedis suæ habitationisque spatia, crescente indies sobole, magis magisque impleri, nec capiendis tot incolis sufficere posse intelligerent, novas sibi terras septemtrionem versus querere coactos in has usque terras fuisse diffusos: aut, immediate statim & recto itinere, aliquos eorum [eo tamen discrimine, ut qui in illyrico confederint, Venetos apud probatos

c) Sarnicius Annal. l. 4. c. 6. § p. 149.

d) Homer. Iliad. β. v. 1755.

e) Strabo Geogr. lib. 5.

batos auctores, qui ad arctum commigrarint, Venedos scriptos deprehendas;) huc concessisse, atque sumto, per occasionem morum generali Sauromatarum nomine, totius undique maris exinde dicti Sarmatici littora septentrionalia implevisse, scriptoribusque antiquioribus, præter dicta modo Sarmatarum Venedorumque nomina, mox Scytharum, mox Æstiorum, mox Lemviorum & Effluorum, mox Hirrorum atque Riphacum appellatione venisse. (f) Hartknochius (g) hanc Venedorum ex Paphlagonia deductionem nimis absonam censet, & Scythiam Venedorum patriam esse habendam, pro certo statuit. Nam cum, confusione lingvarum factâ, gentes dispergerentur, Japhetus Noæ filius Septentrionalem Asiæ oram, Scythiam dictam Asiaticam, occupavit; cujus posterii in Europam & Scythiam præsertim Europæam se diffundentes, diversis originem præbuerunt populis. Inter eos Riphatem Slavos plantasse, creditur, qui, quod Riphæos olim inhabitaverint montes, Riphacum nomine à plurimis insigniebantur; postea vero, sub Venedorum nomine in maritimas oras delatos, ibidem consedisse. Nam aperte Ptolomæus Pliniusque, ut supra dictum, Venedos gentes vocant Sarmaticas. Proinde quidquid ea de re ab auctoribus controvertatur, nobis scire sufficiat, gentem fuisse Sar-

f) Rhaneus in diatr. Hist. de Curl. gent. orig.

g) Hartk. Pruss. fol. 41.

Sarmaticam, primâqve ex hodierna Moscovia eruptione factâ, ac sinum usque Venedicum, h. e. in Prussiam, Curlandiam & Livoniam immigrasse.

§. VI.

Livoniam Æstios inhabitasse olim non tantum adseverant scriptores, sed & reliquæ eorum non exiguæ idem evincunt. Eos autem Venedis successisse inde liquet, quod Æstii tempore Taciti ista litora coluissent; cujus verba sunt: *Dextro Sævici maris litore Æstiorum gentes alluuntur: quibus ritus habitusque Sævorum, lingua Britannicæ propior.* h) Dextrum autem heic atque sinistrum litora ita accipiuntur intransibis hoc mare, ab occasu in ortum versus. Easdem sedes ætate Eginhardi, qui sæculo nono, tempore Caroli M. vixit, tenuerunt: *Hunc sinum [Codanum puta] multæ circumfident nationes: Dani scilicet & Sævones, & quos Nortmannos vocamus, septentrionale litus & omnes in eo insulas tenent: at litus australe Slavi & Aisti & aliæ diversæ incolunt nationes.* i) Jornandem si consulamus, nec ille nobis hac in parte deerit: *Ad littus, inquit oceani, ubi tribus faucibus fluenta Vistule fluminis ebibuntur, Vidivarii resident ex diversis nationibus aggregati, post*

B 3

quos

h) Tacit. de Germ.

i) Eginhard. in vit. Carol. M. c. 12.

quos ripam oceani tenent Itemesti, pacatum hominum genus omnino. k) Per hos Itemestos non alios intellexisse Jornandem, quam Æstios, communis auctorum consensus probat. Ex hisce omnibus conficitur, Æstios per octo fere secula à tempore Taciti ad Eginhardum oras istius maris insedisse: cum autem finus Venedicus hoc nomen tunc obtinuisset; oportet illud à cognomini populo antea fuisse inditum. Potentes valde fuisse, lateque imperii fines extendisse satis constat: successu autem temporis multum de prisca gloria amisisse. Jornandes alibi ita de illis loquitur: Æstiorum quoque similiter nationem, qui longissima ripa Oceani Germanici insident, idem ipse (Gothorum scilicet Rex Ermanaricus) prudentiæ virtute subegit. l) Proinde eos commemorans Tacitus Æstiorum gentes vocat, ut hoc numero multitudinem eorum significaret. Certe non contemnendam fuisse eorum potentiam, inde etiam patet, quod ad Theodoricum Gothorum in Italiam regem potentissimum legatos amicitiae causa cum muneribus, succino scilicet, misissent; qui dona cum gratiarum actione suscepit, cujus etiam epistola ad eodem apud Cassiodorum reperitur. m)

§. VII.

i) Eginhard. in vit. Carol. M. c. 12.

k) Jornand. de rep. Get. c. 5.

l) Idem cap. 23.

m) Cassiodor. l. 5. var. 2.

§. VII.

Hæc igitur, cum bene perpendisset Cluverius, non immerito addit: *Æstios, censeo, non minori- bus olim incoluisse finibus, quam nunc posteri eorum Prussii atque Livones incolunt; Sed forte paulo latioribus. Terminos igitur iis statuo istos: Ab oriente, quâ Venedis erant juncti, primum eosdem, quibus Liunia ab oriente finitur, ad amnem usque Litaviæ sacrum, qui vulgari vocabulo Swier- tarzcka, infra Vilnam Urbem in Viliam flumen incidit; inde ipsum Viliam & mox adversum Memelium, ad confluentem usque Nemenii: hinc lineam ad confluentem usque amnis, qui infra Masovia oppidum Nur Bugi miscetur. Hinc ab austro, quâ contermini fuere Peucini, Bugem, & Vistulam, ad confluentem usque Brogii amnis. ab occiden- te, quâ Gothones fuere proximi, eundem Vistu- lam; & ubi is in cornua scinditur, alveum ejus maxime orientalem; cujus ostium primo in lacum apud Elbingium oppidum, dein vero una cum la- cu apud Balgam oppidum in mare Svevicum exit. Hinc ipsum mare ad ostium usque Narvæ amnis, extremum Livoniæ versus septentriones termi- num. n)* Cluverium autem arguit Hartkno- chius, quod nimis late terminos eorum sta- tuisset, & eos in Livoniam usque dilataf- set. Causa, quâ præcipuè motus, hæc est, quod ordo Ensiferorum sui adventus

tempore, nullos in Livonia Germanos invenisset populos, ne dum Germanicæ lingvæ reliquias ullas. Æstios autem Theutonicæ originis esse sibi habet persuasum; Taciti præsertim testimonio seductus. Sed in hac controversia Cluverius mentem suam confirmare nititur. Videlicet, quoniam Tacitus Gothis Æstiusque descriptis, Fennos statim adgreditur, utique non aliæ gentes inter Æstios Fennosque intercedere possunt; quin sint hi sibi potius per Finnicum sinum contermini. *Hartknochius* vero, regerit, *Tacitum* in Germanis solummodo populis describendis occupatum, studio Sarmaticos omisisse. Sed unde ille probaverit, inter Æstios Fennosque, qui, si Diis placet, Germani erant, Sarmaticas quasdam gentes omissas, equidem dispicere nequeo. Deinde *Tacitus* non de una quasi gente loquitur Æstica, sed de Æstiorum gentibus, utpote pluribus; dum haud obscure innuit, multum terrarum eosdem possedisse. Tum quod adhuc in extremitatibus Livoniæ Æstiorum nomen integrum & incorruptum maneat, grave nobis erit auxilium pro sententia nostra stabilienda. Quapropter cum *Stiernhielmio*, antiquitatum nostrarum peritissimo, jure dicimus: *Jam ante Taciti tempora Æstios litora illa tenuisse, quos Letti deinde in interiora versus Livoniam coarctaverunt.* o) Cui ipsum *Hartknochium* tandem ita loquentem addimus:

mus: Itaque ut ex allegatis historicorum testimoniis manifestum est, habitarunt Æstii in Sambia ad litus maris Balthici. Procedente vero tempore ulterius versus Septentrionem progressi sunt, usque in Livoniam, ubi adhuc Æstonia provincia reperitur. p]

§. VIII.

Postquam Æstios antiquos Livoniæ incolas esse, ostendi, dispiciendum jam venit, unde nomen suum sortiti fuerint. Cluverus primum Istævones, Ostiones, Ostiæos, & inde Æstios dictos contendit. q) A quo Grotius non dissentit, cum tradit, illos à Pythea apud Strabonem dici Ostiæos, à Stephano Ostiones. r] Sed sine dubio sola vocum adlusionem decepti. Alii Æstiorum vocabulum à Græcis derivant, vel ab αἶστος ignotus, vel ab αἰσῶν destruo, notante Prætorio. s] Conducit etiam verba Boecleri cujusdam huc pertinentia, de Æstiiis adducere: Turris war iher Führer, unter welchen sie vor undendelichen Jahren aus Asien, [darum sie auch anfänglich Asi, folgendes Æsthi genennet worden, und nun daher Ehsten heissen] in die Mitternächtigen Länder gekommen. t] Patrios si ad ea-

B 5

mus

p] Hartknoch. de Ant. Pruss. pop. Diss. 2.

q] Cluver. l. 3. Germ. ant. pag. 693.

r] Grot. proleg. ad Hist. Goth. pag. II.

s] Prætor. orb. Goth. l. 1. cap. 6. §. 8.

t] Bæcler. Tractat. de superst. Æstior.

mus scriptores, melius forsan res expedietur; qui ab *Auster* sive *Oester* Svedica voce, *Æstiorum* nomen deducunt, quod *Sveonibus* ad orientem siti erant. Hinc terra eorum *Austravia* vel *Austrania* à *Plinio* nuncupata. u] *Quamvis* *Olivarius* x] in uno loco apud *Plinium* male scribi existimet, quod & *Austravia* & *Austrania* apud eum reperiantur; *Rudbeckius* tamen y] utramque terminationem in lingua *Gothica* fundamento non carere demonstrat, hoc ordine procedens: *Inprimis enim Plinius utrobique retinet veterem Diphthongum au*, quam hoc tempore ð pronunciamus; adeoque planum hinc evadit, partem nominum horum priorem *Auster* sive *Oester*, orientem in utroque recurrere; Sed alterum illorum in *Ania*, sive *ana*, mare, aquam desinere, ita ut *Astrania*, *Oesterana*, *Oester Siðð*, *Belgis* *Ost See*, mare orientale, quod illis nunc solemne notissimumque omnibus est nomen: alterum illorum claudi per vocem *Auja*, sive *Oija*, insulam, terram, regionem mari cinctam, sic quidem ut *Austravia*, idem nobis sit, quod *Austerland*, *Oestland*, orientalis terra, quod nominis hodieque remanet in *Estland*, *Esthonia*. Hoc ante eum *Grotius* quoque adfirmavit; qui cum ostendisset, *au* veteribus terram significari, subnectit. *Quomodo*

u] *Plin. Hist. nat. l. 4. 13. l. 37. 3.*

x] *Olivar. in not. ad Solin. cap. 33.*

y] *Rudb. part. 2. Atlant. c. 4. p. 11. 68*

modo & Austravia Plinio, i. e. Osterau, terra orientalis ea est, quam nunc Estoniam dicimus, pronuntiatione ad Saxoniam propius accedente. Nam eandem esse Austraviam Plinii, quæ nunc, ut dixi, Estonia, olim Estiorum terra, dubitare nos non patitur succinum (glesum ipsi olim vocabant) quod in Austravia legi dicit Plinius, apud Estios Tacitus, & ipsi Estii in Epistola ad Theudericum, & in respondente Epistola Theudericus. z) Postea addit & hæc: sicut Nortmanni à Suedis ita dicti sint, quod Svedorum maxima ac potissima portione sint septentrionaliores; Et Oostriick, quod Latini Austriam & Austraciam scribunt, id est, regnum orientale: ita Æstii dicti à Sveonibus, qui ipsis ad ortum sunt, Saxone iuterpretante. Nam orientis vocabulum erant, qui Æst pronuntiarent, unde Saxonibus Æst sexia, alii plenius Oost eloquebantur. a) Ubi tamen obiter notandum, male Prætorium hæc Grotii verba detorsisse, quasi ille Æstios ita vocatos dixisset, quod Solem orientem spectare in more habuerint. b) Concludit demum Grotius: Estque magnitudinis Svedorum invictum hoc argumentum, quod ut Norvagia, sic & Æstonia à Suedis ex situ ad Svediam comparato nomina sua accepere. De Norvagia tamen sunt, qui hoc in dubium vocant; contententes eam Norigiam rectius vocandam, & à rege quodam Noro sic dictam, Nores-rise, regnum No-

z) Grot. l. c. p. 3.

a) id. p. II.

b) Prætor. l. c.

Nori. c] Ceterum, cum adprime huc faciant, quæ nobilissimus Oernhielm tradit, ejus sententiam adponere operæ pretium erit: *Mare Balthicum* die Ost-See omnes circumpositæ Germanici sermonis gentes vocant, quamvis plerasque non ab ortu sed occasu solis respiciat, nomen olim mutuata, à quibus etiam sanguinem traxere, veteribus ejus maris Dominis Sveonibus Gothisque, quorum versus ortum littora ut omni ævo præcinxerat, ita etiam à situ per progenitores impositum nomen propago transmarina in præsentem diem usu non interrupto servarat. d] Hoc etiam eventu, sine dubio, Finnicus sinus Oester-Bodn, Bothnicus autem Wester-Bodn dictus à nostris. Pari ratione Russiam à Danis dictam esse Ostrogard, quod ipsis in orientem sita sit, testatur Helmoldus. e] Sic Pontum Euxinum Ouster-Oass, id est, orientale adpellari observat sæpe laudatus Stiernhielmus: f] Ita etiamnum Anglis Prussos adpellari Osterlingos, non ob aliam certe rationem, quam quod ipsis ad orientem solem siti sint, notat Hartknochius. g] Hanc denique Æstiorum derivationem satis superque probare videntur antiqui rerum septen-

c] Renhielm ad Thorstens Saga p. 9.

d] Claud. Oernhielm Hist. Eccles. cap. 8.

e] Helmold. Chron. Slavor. lib. 1. cap. 1.

f] Stiernh. in suo Anti-Cluver. p. m. 81.

g] Hartk. de ant. Pruss. pop. diff. 1.

ptentrionalium scriptores. Sic enim *Sturleson* de Rege Sueonum Ingvare loquitur: Han var en duelig Krigsmand oc var huert aar ude met sin Skibz flaaede, at forsware sit Land. Han gjorde Fred met de Danske, oc drog met sin Hår i Osterleden, oc blef siagen i Estland. h) id est, *Rex armis egregius, nullo anno cessavit, quin classe instructâ, hostes à finibus suis arceret. Pace autem cum Danis initâ, cum in orientalibus ad Mare Balthicum terris (Oesterleden) bellum gereret, in Æstonia cæsus est.* In antiqua Torstani historia Austraviæ nomen clare satis exprimitur: Han for i Møster-vege, id est, in terras orientales maris Balthici. i) Idem in alia, quæ Hervora dicitur: *Heidrekur Konger for i hernad i Austurveg*, Heidrecus Rex piraticam exercuit in Austurveg, sive ad oras maris Balthici versus orientem sitas. k] Ex *Austurveg* igitur voce Svedica non dubitandum videtur, quin Austravia Plinii formata sit, in qua succinum colligi tradit. Æstios autem illud collegisse, ex testimoniis Taciti & Cassiodori supra demonstratum est. Frustra igitur sunt illi, qui per Austraniam sive Austraviam insulam *de strant*, quæ Slesvicensi ducatus adjacet, intelligi volunt; l) cum in illa succinum collegisse Æstios con-

h] *Sturleson in Chron. Norweg. p. 24.*

i] *Thorstens Saga c. 3.*

k) *Hervora c. 13.*

l) *Vid Hartk Pruss pag. 22*

constat ; in hac unquam lectum fuisse, nemo adhuc adseruit. Nec silentio prætereundum est, quod historia Hervoræ tradit, Heidrecum Austervegiam diripuisse, inque illa Russiæ Regem ponit, ad quem Vinland, seu Venedorum terra pertinuisset. Hisce igitur rationibus & testimoniis suffulti, confidenter concludimus Æstoniam ejusque incolas à situ, quem ad Svediam potissimum habent, nomen obtinuisse.

§. IX.

Æstiorum originem, cum alioquin non adeo clara sit, scriptorum dissensus magis obscurat. Est enim, qui eos Germanicæ stirpis facit: alius à Gothis natales eorum derivat: nec deest, qui ad Brittannos incunabula gentis refert: sed omnes hos à vero longissime abesse, facile demonstrari potest. *Tacitus* de iis ita loquitur: *Ergo jam dextro Svevici maris litore Æstiorum gentes alluuntur, quibus ritus habitusque Svevorum, linguae Britannicæ propior. Hinc Cluverius occasionem nactus, ita disserit: Æstios vero Taciti ævo idem litus tenentes Germanos fuisse, cum ipse Tacitus evidentissimo linguae Celticæ, morumque Svevicorum indico, tum legatio cum donis ab Æstis ad Theodericum, Gothorum, Germanicæ gentis, regem missa testentur.* m) Addit deinde: Æsti-

os quondam Germaniam deferentes, hæc loca, submotis Venedis invasisse; & quidem longe ante Cæsaris in Galliam comatam expeditiones, à Rheno usque in Sarmatiam fuisse progressos; ad quod statuendum hoc potissimum argumento inductus est, quod Rheni accolæ uno in commune nomine dicti fuere Istævones, sive, ut antiquissimi Græcorum protulerunt, ostiones & ostiæi. Sed quantum se aliosque hoc ipso fefellerit, quivis emunctæ naris judicet. Nam neque ullus scriptorum antiquiorum nos in hac re reddit certiores, & ipse, qui hoc statuit, de hac expeditione nihil certi se adferre posse, fateatur. Deinde, cum Tacitus ritu Svevorum Æstios vivere, adfirmet, lingua autem Britannicæ propiori uti; inde non conficitur, à Germanis oriundos fuisse, sed aliunde in illud litus progressos. Observatu etiam dignum est, quod nulli quinque generum, in quæ universam Plinius n) dispescuit Germaniam, Æstios adnumerari posse, palam confiteatur, neque ipsis Istævonibus, ad quos tamen ante retulerat. o) Adeoque optime in verba *Stiernhielmii* erumpere possumus: *Plane ridiculum est, quod asserit Cluverius, Æstios gentem esse Germanicam. Rident certe hoc vetule & pueri, qui saltem unum Æstbium viderant.*

Ex

n) Plin. l. 4. c. 14.

o) Cluver. G. A. 3. 46. §. 10.

Ex congruentia lingvæ Æsthonicæ, ut innuimus, cum Britannica, quam suo tempore observavit Tacitus; aliqui ansam ceperunt, Æstios à Britannis derivandi. Drusum enim Germanicum putant Britannos bello adgressum, eos usque in Prussiam fugasse; p) unde lingua genti & genus. Sed hoc ut incertum, nec à veterum aliquo traditum, refutare opus non est. Ad lingvam quod adtinet, Tacitus quidem Britannicæ affinem fuisse, scribit; sed ejus testimonio qui acquiescam? cum idem alibi q) *Brittannicum sermonem haud multum diversum à Gallico* adfirmat: jam autem Estonicam lingvam eandem cum Celtica fuisse, cui unquam persuadebitur? Hartknochius r) Britannos potius ab Æstiiis genus ducere putat, aut utramque gentem ejusdem stirpis esse. In primis autem laborat, ut Æstios cum Gothis eundem faciat populum, argumentis ad opinionem suam roborandam solícite conquisitis. Primum autem metum incutit, quod nisi hoc statuatur, impossibile sit tempus indicare, quo Æstii, expulsis Venedis in sedem eorum immigrassent: Æstiiis vero in Gothorum familiam gentemque adoptatis, ex auctoritate *Jornandis* s) rem confectam haberi. Deinde Æstios, quam-

p) *Casp. Schuz. lib. I. Chron. Pruss.*

q) *Tacit. Agric. cap. II.*

r) *Hartk. Pruss. orig. fol. 43.*

s) *Jornand. reb. Get, c. 4.*

quamvis jam diu Prussiam inhabitassent, Polonicis tamen scriptoribus, qui seculo post reparatam salutem duodecimo vixerunt, semper Gothorum aut Getarum nomine venire. Nam *Vincentius Kadlubko* t] Borussos Getas vocat; & *Boleslai Chrobri* epitaphium exstat:

*Tu possedisti velut Atletæ Christi,
Regnum Slavorum, Gothorum seu Polorum.*

Hunc Gothorum Regem propterea vocari, quod Prussiam bello illato subjugasset. u) Denique non leve robur suæ sententiæ accedere arbitratur ex summa religionis, quam Prussicum Gothis communem habuerant, convenientiâ. His ergo argumentis Gothos tanquam poculo Circeæ tactos, in Æstios diversissimæ indolis gentem, miranda metamorphosi convertit. Adsentitur ipsi *Rhaneus* x] dicens: *Dum vero scriptorum nonnulli prædictos Æstios commutato nomine Gothos adpellant, profecto subindicant, Gothorum progeniem fuisse; unde forsitan evenit, ut Gothiæ Orientalis adpellatione designarentur apud Bilibaldum Birchermerum.*

C

§. X.

t] *Kadlubko Chron. Pol. l. 1.*

u] *Hartk. l. c. fol. 27. & 29.*

x] *Rhan. diatrib. Hist. de Curl. gent. orig.*

§. X.

Sed ut Gothi ab hac transfiguratione liberentur, & Æstii non minus suæ vindicentur origini, *Hartknochio* respondendum videtur: quod quamvis certum tempus ignoretur, quando Æstii Venedis successissent; sufficiat tamen scire, ut supra demonstratum est, hos eandem incoluisse terram, si non una eademque gens variis nominibus fuisset. Et quamvis maxime fingamus Æsthios à Gothis ortos; non tamen Gothos unquam in Prussia, ubi Æstii habitaverant, stabilem sedem habuisse ex *Jornande* exsculpere possumus: quod & ipse *Hartknochius* paulo ante ingenue fassus est. y] *Jornandes* enim, Gothos, duce *Berico*, ex *Scanzia* in *Ullmerugiam* trajecisse, dicit, devictisque *Vandalis*, ad *Scythiæ* terram, quæ lingua eorum *ovim* vocabatur, exercitum promovisse. Nec alterum, quod adfert *Hartknochius*, argumentum Gothorum liberationi magis moram facit. Nam primum conjectura tantum est, *Polonicis* monumentis Gothorum nomine *Prussos* indigitari; cum præter hos multos alios populos *Poloniæ* regnum contineret. Et si vel maxime *Polonici* scriptores Æstios & per consequens *Prussos* Gothorum nomine adpellassent, luberet interrogare, qua fide id fecissent? quâ veterum auctoritate? Non *Tacitus* hoc

hoc adferit; sed Æstios jam sua ætate hoc litus tenuisse dicit. Non Plinius; qui totum hunc sinum à Sarmatis, Venetis, Scyris, Hirris ad Vistulam usque occupatum tradit. Non Ptolomæus; qui Gothos sive Gutas in Scandia locat. Non Eginhardus: qui Caroli Magni ævo nullos circa hæc litora Gothos sed Slavos & Aistos ponit; qui utique Gothos non præteriiisset, si ibi fuissent. Non *Adamus Brementis*, 2] seculi XI. scriptor; qui Slavos, Hailtos, Choros, Sembos, Prussos hæc litora circumfedissee, scribit. Nec ordo Teutonicus, cum postea has regiones invasisset, Gothici nominis famam aut vestigium ullum invenit. Nullo itaque veterum nobis heic præeunte, nescio qua ratione rerum Polonicarum scriptores alii-que eos secuti Gothos Prussiae asserere potuissent: nisi quod suspicor, Pythæ, qui, ducentis Christum annis præcessit, testimonio seducti. Ita autem de eo Plinius: *Pythæas Guttonibus Germania genti accoli æstuarium Oceani Mentonomon nomine, spatio stadiorum sex milliarium: ab hoc diei navigatione insulam abesse Abalum: illo vere fluctibus advehi, (electrum) & esse concreti maris purgamentum. a)* Hæc verba, quomodocunque torserint, ex iis non elicitur, Gothos Prussiam inhabitasse. Non

C 2

enim

2] *Adam. Brem. pag. m. 12. & 13.*a] *Plin. Hist. Nat. l. 37. 2.*

enim dicitur in Mentonomo apud Guttones electrum legi! sed in Abalo insula, quæ diei navigatione inde distabat. Unde sequitur, Guttones in Prussia, vera regione electriferâ, non collocari. Sed concedamus hoc, quod tamen nemo antiquorum tradidit, quibus argumentis probabitur, Guttones cum Gothis eosdem fuisse? quos adeo confidenter Cluverius aliique Prussici confundunt, sola nominis adlusionem inducti; nullo tamen ex veteribus prolato, qui utroque nomine promiscue usus fuerat. Nec tertium argumentum, quod ex religionis similitudine *Hartknochius* ducit, majorem ad Gothos transformandos vim habet. Cum enim Sveones, ut ex historiis patet, b] assiduo oras maris Balthici incursarent, imperioque suo subjicerent, sacra simul ritusque suos invexisse poterant. Verum hoc non magis eandem esse gentem probat, quam si quis hodie Fennos Æstiosque Gothorum Sangvine ortos adfirmaret, quod communi cum illis utantur religione.

§. XI.

Hoc igitur amuletum, postquam Gothorum collo adversus fascinatores suspendimus, juvat nunc ad Æstiorum originem propius accedere.

Præ-

b] *Dusburg. Chron. Pruss. part. 2. c. 7. Erasmus Stella l. 2. ant. Boruss.*

Prætorius quamquam eadem, qua cæteri, chorda oberrat, cum dicit: *non possunt non ad Gothos referri Prussiae populi, quum antiquissima fuerit Gothorum Prussia: c]* alibi tamen aliam fovet sententiam. Non enim variationem nominis arbitratur statim diversæ gentis esse indicium. Sic secundum illum non sequitur Venedos & Æstios gentem esse diversam, quod hoc tempore Venedi, alio autem Æstii adpellentur, qui eandem tenuerunt terram. A parte enim potiori denominatio toti vel universo ut tribuatur, sæpe contingit; atque ut ab regione, ora vel urbe insigniori toti regno & populo nomen proveniat. Ita scilicet, quia Æstiorum prosapia cæteris in Prussia præeminuit, indeque principatum gentis tenuit; hinc loco nomen populoque venit: hinc Prussia Æstia, Prusique dicti sunt Æstii; manente eodem loci inquilino. Neque enim mutato nomine veterem mutari colonum necesse est. Unus autem idemque censetur populus, qui nec lingua, nec moribus differt: quæ duo unius radicis ac originis gentes indicant. d]

Equidem, si, ut certum est, Æstios Venedosque eandem incoluisse terram; sic quoque communi usos fuisse linguam constaret, difficultas omnis esset sublata. Jam vero cum Venedos Slavicæ originis esse patet,

C 3

non

c] Prætor. orb. Goth. l. i. c. 6. §. 8.

d] id. l. 4. 4.

non immerito quis crediderit ejusdem quoque fuisse lingvæ; cum quæ tamen Estonicam nihil habere adfinitatis comperimus. Proinde cum lingua & mores origines gentium quærenti certissimam faciem præferant, Æstios, qui hodie in Livonia colunt, initio eandem cum Fennis gentem fuisse non dubius adfirmo. Nam & lingua non nisi dialecto differt. Mores iidem, ritusque vivendi; & si quid diversi hodie in illis occurrat, id ex imperio eorum, quibus erant subiecti provenisse, existimandum. Et cum Æstios in Venedorum terram immigrasse, traditur, optime hoc etiam Fennis adplicari potest; quod iis contermini à veteribus ponuntur. Sic enim Tacitus: *Peucinatorum, Venedorumque & Fennorum nationes Germanis an Sarmatis adscribam, dubito.* e) Ptolomæus; *minores autem gentes tenent Sarmatiam, penes Vistulam quidem fluvium sub Venedis, Gythones & Phinni.* f) Nec aliter Plinius, ut ex loco supra citato patet. Ex Scythia igitur progressi, cum ad oram maris Balthici se explicuissent, pars, quæ cis sinum Finnicum confederat, Æstiorum nomen sortita est. Proinde non aliam iis, quorum reliquię supersunt, originem assignari posse, constat: quamvis non negaverim, hoc nomine multas olim alias latuisse gentes. Nam & Tacitus hoc innuere videtur; & forsan eo respexit Saxo,

e) Tacit. German.

f) Ptolom. lib. 3. cap. 5.

Saxo, cum Starchaterum ita canentem inducit :

Obtrivi Curios & quas alit Æstia gentes. g)

Ex hisce igitur concludimus, si Æstios stricte interpretemur, eos Finnicae esse originis: si vero latius, potuisse sub illis alios quoque populos ad orientale sinus Codani litus accolas, comprehendi.

§. XII.

Quoniam sub Venedis *Scyrorum*, qui & *Scirri* scribuntur, *Hirrorumque* nomina, ut unus ejusdemque gentis occurrunt; inde quibusdam placuit, argumentum depromere ostendendi, cultam fuisse ab ipsis Livoniam vel potius Curlandiam. h) Namque corruptum illud nomen esse putant à *Curis* sive *Curonibus*; ad morem Romanorum provocantes frequentissimum, in commutandis non tantum literis, verum etiam sæpe adjiciendis. Unde loco *Cyrorum* vel *Cyrorum*, irrepsisse potuit nomen *Scyrorum*. Quæ quidem opinio satis ingeniosa videtur; non desunt tamen eandem impugnantes, hanc præsertim ob causam, quod *Curonia* olim non *Curland* vel *Cyrland*, sed *Kaurland* sit nuncupata, à *Kauras* veteri, ut ajunt,

C 4

Pruf-

g) Saxo Grammat. lib. 8. p. 152.

h) Prætor. Orb. Goth. l. I. c. 6. §. VIII.

Prussica Livonicaque voce, planitiem denotante. Sed non magna inter Curland & Kaurland cernitur discrepantia; quum usitatum satis sit terminationem au simplicis u pronunciatione, exprimere: quamvis Cyrland non æque conveniat. Lazius à Styris, id est, Tauris deducit, & putat eosdem esse, quos Romani Tauriscos nuncupavere. i] Quod tamen nimis longe petitum est. Quidquid sit, Scyris Prussiam Cluverius assignat; Hirros autem nulli vetustiorum, ut observant, præterquam Plinio memoratos Livoniæ incolas facit: k) *Hirros alteram partem fuisse Æstiorum judico, qui nunc adpellantur Livones, vulgo Lieflander, à solo, quod incolunt, Liefland.* Scyros Procopius l] ad Gothicos populos referre videtur: *Aliquanto ante Romani Scirros, & Alanos & alias nationes Gothicas in societatem attraxerant.* Sed potest hic dici, Procopium eos vocare Gothicas gentes non tam propter originem, quam bellorum societatem. Hirros eosdem cum Herulis esse putat Hartknochius, eorumque reliquias in Megapolitano agro, die Werlen, remanere. Sed hæc excutere nunc non vacat.

§. XIII.

i] *Lazius de migr. gent. l. 12. p. 691.*

k] *Cluver. l. III. germ. ant. c. 46. p. 695.*

l] *Procop. Goth. l. 1. init.*

§. XIII.

In has autem gentes, cum ab antiquissima memoria maritimas sinus Codani oras tenuissent, nova Livonorum colonia immigravit, quæ toti demum tractui nomen dedit. Primus eorum Ptolomæus meminit, eosque in Scandiarum maxima ponit: καλεῖται δὲ ἰδίως καὶ αὐτὴ σκάνδεια, καὶ κατέχουσιν αὐτῆς, τὰ μὲν δυτικά, χαιδενοί. τὰ δ' ἀνατολικά, Φαυῶναι καὶ Φιραῖσοι. τὰ δὲ μεσημβρινά, γῆται καὶ δακίῳνες. τὰ δὲ μέσα, λευῶναι. id est, vocatur autem & hæc proprie Scandia, & tenent ipsius occidentalia Chædini: Orientalia vero Phavonæ & Phiræsi: meridionalia Gutæ & Dauciones: media autem tenent *Livoni*. m] Dubitari equidem potest, an Livonos hujus provinciæ incolæ intelligat: nisi dicamus, quod & innumeris exemplis demonstrari potest, veteres exactam earum regionum, quæ ad septentrionem vergunt, cognitionem non habuisse, ideoque facile in adverso litore eos collocasse. Certe Plinius n] in eadem Scandia *Hillevones* commemorat, quos quidam *Halsevones* sive incolæ Hallandiæ interpretantur. o] Quam opinio-

C 5

nem

m] Ptol. Geogr. l. 2. c. 11.

n] Plin. Hist. Nat. l. 4. c. 13.

o] Zeillerus descript. Dan. p. m. 166. Cluver.

nem non leviter suffulcit Jornandes, p] *Haltin* ibidem collocans. Mescenius autem Hilleviones adpellatos putat, Ostrogothos & Smolandos, qui vastam silvam Holavid accolunt. q) Nec desunt, qui Hillevones faciunt Dalecarlos nostros, ita dictos ab *Hell* monte, & *vonen* habitæ. *Hilvonis* enim sive *Helvonis* monticolam aut montis accolam lingua nostra significat. r) Atque hi quidem intra Scandiæ fines Hilleviones quærunt: alii extra illam in opposito litore eosdem se invenire, arbitrantur. Inter quos Aventinuss) aperte eos Livones vocat: cui & nostratibus Stiernhielmiust) adsentit: *Sunt autem revera Hliviones, adspirato HL, Gothico pronunciatu, Livones; qui Ptolomeo similiter in Scandiarum maxima sunt Levoni.* In eadem sententia Prætorius est; qui deinde hæc addit: Concurrit ad propositum ipsa nominis derivatio. *Levonis* enim nautam denotat, derivato nomine à *Lewas*, vel Samogethica & Prussica dialecto *Loivas*, qua illi navigium eloqvuntur. Probabile autem certoque proximum est, *Levones* per navigia ad exterarum excurrisse oras, atque hac iis innotuisse ratione: sed à vicinis Prus-

p) *Jornand. Get. reb. c. 3.*

q) *Messenius Scand. illustrat. Tom. I.*

r) *Ortelius Geogr. Sved.*

s) *Avent. annal. Boj. l. I.*

t) *Stiernh. Diff. 3.*

Prussis *Levones*, qui nunc *Livones*, id est, nautas adpellatos esse. Et profecto situs ipse Livoniæ probare dicta videtur: ab occidua namque & boreali mundi plaga, Balthico mari cinguntur Livones. u) Cromerus à *Libone* hoc nomen descendere, tradit, quo duce quædam Romanorum manus sævitiam Cæsarum fugiens secesserat, & Livonum seu Livoniorum adpellationem ab eodem acceperat. Deinde propagatis finibus alii Lituani magis jam corrupto vocabulo dicti sunt, aliis vetus Prusorum nomen retinentibus. x] Sed sine dubio fabulam hoc sapit. Nihilominus tamen ab Italis alii hoc repetitum eunt, quibus placet illos in hæc regiones delatos, seu exilii locum, seu erroris terminos Italiam nuncupasse: quod inter barbaras terras dulce patriæ nomen conservare voluissent; Sed paulatim posteris memoriam præteritorum deponentibus, tempus sensim literas permutasse, & Italiam in Litaliam, tandem in Litudaniam transformasse; cum qua eandem etymologiam Livonia habet. Kojalovicz y) autem, ut Livoniæ, ita Litudaniæ nomen,

u) *Præt. Orb. Goth. l. 4. §. 10.*

x] *Cromer. reb. Polon. l. 3. p. 61.*

y) *Kojalov. hist. Litudan. part. I. c. I. p. 9.*

nomen, Italogum in eas partes adventu antiquius esse statuit; & eos ante alios exerrare, qui huic adpellationi annos exinde supputant. Proinde cum adeo antiquum sit Livonum nomen, adparet, longius à vero abfuisse eos, qui post Germanorum demum ingressum ita adpellatos putant. z) Quod etiam iudicium subire debet derivatio à Litvone Vedenuti Regis Prussiae Filio, qui anno Domini DLXXIII. in has regiones patris imperio vicinas concessit. Præterea sunt, qui à Lituo, cornu venatorio, dictos volunt; quorum opinionem ut anilem & stultam ridet Guagvinus. a) Sunt quoque, qui Liffand, *Bliffand*, aut ein *Levesland* vocant, ad bonitatem terræ tantum alludentes. b) Alii à *Littuva* seu *Lithva*, quod affinitatem cum Latina voce *litore* habet, quasi *litorales* vocares: quo nomine populum quendam Britanniae minoris adpellatum traditur. c) Sed hanc derivationem Lettis convenire magis existimo; primam autem, quam Prætorius adfert, Livonis: quamvis utraque à se invicem non longe abeat. Sed undecunq; tandem fiat, non minus *Livos*, d)

Lo-

z) *Erasmus Stella Hist. Pruss. l. I. c. 8.*

a) *Guagvinus Sarmat. Europ. p. 243. edit. Elziv.*

b) *Schott. hist. Livon. & Russov. l. I.*

c) *Caspar Danckwert. Holsat. Part. I. c. 6.*

d) *Saxo Grammat. l. 8. p. 145.*

Lotavos, e) Lotialos, Lotwonos, f) Lettos vocari eos reperio, quam *Livonos*. Apud Saxonem est: *Nam Sclavi & Livi Saxonumque septem millia classem auxerant.* Ubi Colerus tamen legendum Sclavi ac Luini; à qua voce Luinburg postea compositum. g)

§. XIV.

Livonis eandem ac Lituanis adsignandam esse originem, arguit tum morum sermonisque similitudo, tum omnes uno ore fatentur scriptores: h) ex qua tamen gente sit arcessenda, non nihil discrepant. Equidem constat, Sarmaticos, aut, ut quidam contendunt, Gothicos quoque populos hunc tractum olim infedisse: cum vero nunc nulla eorum exstant vestigia, oportet eos aut hinc discessisse penitus, aut quod nonnullis placet, novis aliarum gentium hospitibus mixtos, priscos mores sermonemque dedidicisse. Nescio tamen an suam opinionem multis probent, qui ad Judæos genus

e) *Kojal. Part. I. p. 9. & 213.*

f) *Guagvin. l. c.*

g) *Coler. ad Tacit. Germ. in voce Lemovii.*

h) *Cromer. de reb. Pol. l. 3. p. 61. Guagvinus l. c. p. 243. Strykowski Sarmat. Europ. Kojalov. Part. I. l. 1.*

nus eorum referunt. i) Ad quam amplectendam induxit eos aliqua in sacris faciendis cum Judæis similitudo, tum etiam non pauca vocabula ad Hebraicas radices referenda. Proinde tradunt, Hierosolymâ à Vespasiano deletâ, profugos quosdam navibus conscensis, post longos circum maria errores, tandem ad has oras adpulisse. Et Leuenclavius, k] cum juvenis per Livoniam iter faceret, observavit in naniis suis, plebem sæpe eas voces ingeminasse, *Jeru, Jeru, Masco lob*; quod in memoriam Hierosolymæ & Damasci factum putabatur. Verum. Hebræorum ritus non una gens est imitata; nec ulla fere lingua est, de qua idem dici nequeat. Quamobrem non levia adeo indicia sufficere arbitror, ut Livonorum genus è Palæstina repetatur. Magis arripdet sententia, ab Italica profeminatos esse coloniâ: quam ipsa Livonorum lingua confirmat, tot Latinis Græcisque vocabulis inspersa, & inflexione ipsaque accentuum varietate ad Latinam proxime accedens, ut ejus periti adseverant. Proinde Lasicius ait: *Rei hujus ut idololatriam, gentisque calliditatem, Romana similem; ita sermonem ex Latino quodammodo, barbaroque conflatum, indicium est*

i) Funccius Chronol. cap. 36.

k) Leuenclav. Pandect. Hist. Turc. p. 121.

esse. l) Et de Lituanis, quibus cum Livonis communis origo est, Michalo ita loquitur: Nos Lituanii ex Italico sanguine oriundi sumus. Quod ita esse liquet ex sermone nostro Semi-Latino, & ex ritibus Romanorum vetustis, qui non ita pridem desiere apud nos, ex crematis humanis cadaveribus, auguriis, auspiciis, aliisque superstitionibus, adhuc in quibusdam locis durantibus; maxime cultu Æsculapii, qui sub eadem, quâ olim Romam ab Epidaurò commigraverat, serpentis specie colitur, & in veneratione habetur. Coluntur & sacri penates, lares, lemures, montes, specus, lacus, luci. Sed nec admodum diu sacer ille perpetuusque, qui cremandis victimis Romanorum Hebræorumque more fovebatur, extinctus est per baptismatis undam. Ugnis id est Ignis. m) Subtextit deinde indicem vocum, quæ cum Romanis eadem sunt: quales etiam non paucas exhibet Hartknochius, & integris orationibus productis cognationem utriusque lingvæ ostendit. n) Sed hanc diligentissime rirmatus est eruditissimus Eucelius singulari libro, quem

l) Lasicius de Diis Samogit. p. 271.

m) Michalo Lituan. in Fragment Elzev. pag. 246,

n) Hartk. Pruss. part. i. cap. 4.

quem *Latium in Livonia* inscribit. Nec est o-
mittendum, quod Cromerus in Livonica ob-
servat Lingva, illam plus trahere de Hispanica
& Italica, quam de Latina. Ita enim scribit:
*Quibus finibus nunc Livones, Lituani, Samogitæ
& Prusfi vetus nomen retinentes, continentur,
gentes imperiis quidem & reipublicæ rationi di-
stinctæ, sed eâdem pene inter se lingua vulgo ad-
huc utentes, Slavica prorsus dissimili, sed quæ
non paucas habeat admixtas Latinas voces, cor-
ruptas ferè, & magis Italica vel Hispanica notâ
signatas quam Latina. o)*

§. XV.

Livones è Latina regione prodiiſſe, ſatis ad-
paret: qua vero occasione, quo tempore, qua-
que via in hunc orbem delati fuiſſent, in tanta
opinionum discrepantia arduum eſt dicere.
Conſilione, an caſu? Mari an terra? Sponte
ſua, an coacti? Inprimis de tempore non con-
venitur, cum alii hanc demigrationem ad Cæ-
ſaris uſque ævum referunt; alii noſtræ ætati
propjorem faciunt. Tradunt enim, claſſe Ju-
lii Cæſaris, cum in Britanniam navigaret, tem-
peſtatibus diſjecta, naves aliquot ad Curonum
litora abreptas fuiſſe: ibi Romanos excenſione
facta, primum in tabernaculis degiſſe more
mili-

militari; mox debellatis finitimis, late fines imperii per Sarmatiam extendisse. p) *Dluglossus* q) scribit civili bello, quod inter Cæsarem & Pompejum gestum est, manum quandam Romanorum deserta Italia, in has oras discessisse, urbemque condidisse Romove, de Romæ nomine dictam. Quod P. Libone duce, Pompeji legato navali, quidam factum conji-
ciant: qui vel vi ventorum avectus, vel certo consilio victorem Cæsarem declinans, hic tandem cum sociis sedem fortunarum suarum posuit. Quibusdam placet, Neronem Romanos exsules, qui in Giaris, sterili quâdam maris Mediterranei insula, tenebantur, in militiam evocasse: verum eos sævitiam imperatoris veritos, conscensis navibus, quas illuc miserat, ad Pontum Euxinum adpulisse. Dehinc per fatus Russiæ ad vicinas mari Balthico regiones penetrasse. r) Alii viam & ducem alium substituunt. Fuisse enim Palæmonem quendam, qui Neronis crudelitatem, vel Attilam, cum Italiam vastaret vitaturus, longo circuitu per ostia sinus Codani invecus, hic tandem confedit. s) Okolscius hæc paucis complectitur, nova insuper conjectura additâ. *Multa, inquit, familie nobiles in Lituaniam venerunt, sive hoc, occasione magnæ siccitatis in partibus*

D

Ita-

p) *Michalo Lituan. loc. cit.*

q) *Dlugoss. Tom. I. lib. 1.*

r) *Joh. Lasicius l. c.*

s) *Alex. Guagn. p. 244.*

Italiae, Siciliae, Hispaniae per annos plures, sive tyrannidis Neronianae, sive persecutionis Attilae, sive domestici belli, tempore Pompeji & Caesaris, Vari cum Didio, Antonii cum Octavio factum. t)

Cæterum Palæmonem alii longe recentiorē faciunt, qui nobiles istas familias, Lituanis tantopere celebratas, secum adduxisse putatur. Hos vero de tempore, de causis profectiois, de itinere, quo huc pervenerant, adeo diversa tradentes, frustra est, qui conciliare velit. Atque cum nihil de hac expeditione veteres memoriæ prodiderunt; & pleraque ne probabili saltem conjectura nituntur, rectius quis prætereat, quam operam in iis refutandis consumat.

§. XVI.

Si ad tempus respiciamus, ingens hic est distantia; à Cæsare dictatore, qui ante Christum natum integro fere seculo vixit, & ad Palæmonem, quem aliqui ad seculum decimum rejiciunt. u] Igitur quid pro certo hic credam, cum in ponendo hujus migrationis initio, ultra mille annos discrepent auctores? Nec nodus solvitur, si Palæmonem cum Libone dicam esse eundem, ut quibusdam placet. Nam neque hæc nomina conveniunt: & tantum abest, ut Palæmonem ab Italia venisse, aliqui putent, ut potius sub Lituanico coelo natum esse nomen, & hodienum *Pa-leimon hominem fortunatum* significare contentant.

t] Okolski Orb, Polon. Tom. 2. p. 582.

u] vid. Kojal. lib. 2.

dant. v) Huc accedit, quod cum Italia longe antea fidem Christianam susceperat, verisimile esset Paleimonem, si Italus fuisset, sacra quoque eadem huc invexisse: quibus tamen hæc regio ad seculum XII, destituta fuit. Quod vero ad illustres familias, quas in suo comitatu habuit, attinet, Sarnitius x) verisimilius putat, quod Guelphorum & Gibellinorum factione in Italia fervente, multi Itali cum Cruciferis ultro citroque meantibus, ab urbe Roma veteri ad Romam novam, ad litus Balthicum commigrarint; & inde familiarum nomina Dorsprungorum, Columnarum originem traxerint. *De Libone*, inquit, *navarcho Pompeji, speciosior narratio est.* Ei forsan Florus y) occasionem dedit: apud quem cum quidam legisset, Libonem in Curictico sinu classem habuisse, ex utriusque nominis similitudine hæc figmenta concepit, eumque insuper Romæ novæ conditorem statuit. Fuisse enim illam testatur Dusburgius: *Fuit autem in medio nationis hujus perversæ, scilicet in Nadrovia, locus quidam dictus Romow, trahens nomen suum à Roma.* z) Ut vero ad Cæsarem revertar: cum diligenter satis ipse hoc naufragium describeret, a) nusquam dixit, se homines, sed naves militibus vacuas, quas coorta tempestas in litore

D 2

eje-

v) Prætor. l. 2. c. 2. §. 8.

x) Sarnitius annal. Polon. lib. 6. p. 286.

y) Florus 4. 2. 31.

z) Dusburg Part. 3. c. 5.

a) Cæsar Bell. Gall. l. 5.

ejecerat, amisisse. Iſtas autem quis credat, tot ſyrtes & promontoria prætervectas, ignoto curſu abditum hunc ſinum incolumes intraſſe; aut ſi intraſſent, paucos nautas, qui illis vehebantur, tot terris occupandis ſuffeciſſe, & tam late linguam profeminaiſſe Italicam? Proinde iſta viâ, non putaverim Latinorum ullum tunc temporis in Livoniam finitimasque regiones veniſſe. Magis arrident, quæ de profugis in Pontum, atque inde per Ruſſiæ deſerta, huc delatis narrantur; ſi ullis veterum monumentis adſtrui poſſent. Nam perſuaſiſſimum mihi eſt, qui Livoniam occupaverant, terreſtri itinere huc commeaſſe, à quacunque regione tandem ortum traxerint.

§. XVII.

In iſto de Livonorum origine diſſenſu, omnes amice conſpirant, ab Italica ſtirpe eſſe repetendam: quam traditionem à majoribus acceptam poſteri tenuere quidem, ſed incerti, ex qua regione illi veniſſent. Unde factum eſt, ut qui noſtris temporibus propiores, de hiſce aliquid memoriæ prodiderunt, iſtas, quas modo enumeravi, opiniones amplecterentur, circumſtantiis aliquot additis, quo majorem veritatis ſpeciem illæ præ ſe ferrent. Et quanquam in re adeo obſcura certi quid ſtatuerre valde eſt difficile; mihi tamen ad verum propius accedere videtur, qui è Pannonica aliqua provincia, ſive Dacia, quæ hodie Wallachia dicitur, Livonicam gentem vult deductam. Nam ſi cunctas regiones, quas Romani coloniis ſuis impleverant, contemple-

mur, nulla hisce commodior est, ex quibus propter vicinitatem manus aliqua in Lituaniam infusa, longiusque deinde versus mare Balthicum progressa, veteres incolas vel sedibus suis pelleret, vel connubiis misceret. Consedisse autem in Dacia insignem Romanorum coloniam historiæ satis testantur: quam Trajanus, victo Decebalo, qui late isti tractui imperitabat, primus eo deduxit, ut regionem longo bello exhaustam incolis impleret. De qua re Eutropius ita habet: *De Assyria, Mesopotamia & Armenia revocavit exercitus, ac finem imperii voluit esse Euphratem. Idem de Dacia facere conatum amici deterruerunt; ne multi cives Romani barbaris traderentur: propterea quod victa Daciâ, ex toto orbe Romano infinitas eo copias hominum transtulerat, ad agros & urbes colendas. Dacia enim diuturno bello Decebali viris fuerat exhausta. b)* Hunc quidem exercitum populumque Aurelianus longo tempore interjecto, reduxit, qui, verba sunt Vopisci, *quum vastatum Illyricum ac Mœsiam deperditam videret, provinciam trans Danubium Daciam à Trajano constitutam sublato exercitu & provincialibus reliquit, desperans eam posse retineri: abductosque ex ea populos in Mœsiam collocavit, adpellavitque eam Daciam, que nunc duas Mœsias dividit. c)* Credibile tamen est, colonos aliosque, qui œconomiam jam auspicati erant, istic remansisse, & linguam Sclavo-

D 3

ni-

b] Eutrop. in Adrian. l. 8.

c) Vopiscus in Aurel. c. 20.

nicam corrupisse, usu lingvæ Latinæ introducto, qua Vallachi corrupte hætenus utuntur. d) Certè Dacicam lingvam ex Latina promanasse non dubitabit, cui utramque conferre volupe fuerit: utque de hac re magis constet, lubet præcationem à Salvatore nostro præceptam adponere: *Tatul nostre, csine gyesch in csere, sechi sibvente numme alltou, se vinne lanoi Kruietaje, se fie voie alltou, Kai en csere, ascha sche la pomund, pitte nostre dei astes sche en totie sille, sche gyarte peccate all nostre, Kum gyartem sche la datorie all nostre, sche nuye noi ducse la glumide, dare Schlobosc noi de la totie cruietaie Amin.* e) Proinde fuerunt docti, qui ex matrice Romana quatuor minores lingvas enatas affirmarent, Italicam scilicet, Gallicam, Hispanicam & Dacicam seu Vallachicam. f)

§. XVIII.

Hanc autem lingvam si quis dicat à Livonicæ discrepare, potest responderi, non unam gentem Dacias insedisse; & unamquamque suo palato Romanam aptasse, adeo, ut ex diversitate advenarum, diversæ etiam enatæ sint dialecti. Nam Sclavi, Gothi, Gepidæ, Heruli aliæque nationes eundem inhabitaverunt tractum: quarum aliam alio modo suo idiomatici Romanas inseruisse voces verisimile est. Certo Heruli, quorum pars Daciæ agros ab Imperatore Justiniano acceperunt,

d] Sarnicius Annal. l. 2. p. 152.

e] apud Hartk. Part. 2. p. 69.

f] Sarnicius apud Boxhorn Hist. Univ. p. 180.

runt, pars etiam Romana castra secuti sunt, g] sua dialecto propius ad Livonicam accedunt: ut ex eorum reliquiis, quæ in agro Megapolitano, nomine Verulorum remanent, intelligere est. Cuius rei documentum sacra oratio, quam Lazius h] annotavit, nobis esse potest. Adde etiam, quod quanto remotius, ab eo solo, ubi conceptus est, sermo absportatur, tanto maiorem peregrinarum vocum colluviem in se recipit: haud aliter ac rivus, quo longius à fonte manat, eo plus de sapore suo perdit, è terra, quam præterlabitur, multum trahens. Cæterum tempus certum, quando hæc migratio facta sit, definire non adeo promptum est: ex historiis tamen colligi potest, ante finem seculi sexti eam contigisse. Nam initio seculi secundi, Trajanus in Daciam colonos deduxit, qui centum & sexaginta circiter annos ibi confederunt, ad Aurelianum usque Cæsarem. Interea non magnopere Daciam barbarorum incursionibus infestatam legimus; nisi quod sub Galieno satis graves easdem sensit. i] Et cum toto isto tempore Romani nullas istuc misissent colonias, & nihilominus istius lingvæ tam aperta hodiernum ibi exstent vestigia, oportet non exiguam Romanorum partem remansisse, quæ cum barbaris deinde immigrantibus lingvæ Romanæ usum communicarunt. An vero, ante deductionem ab Aureliano factam, aucta sobole,

ma-

g] *Procop. Goth. Hist. l. 3. p. 287.*

h] *Lazius de migr. l. 12. p. 628.*

i] *Bonfinius rer. Hungar. Decad. 1. l. 1. p. 5.*

manus aliqua Romanorum versus brumalem plagam longius sponte secessisset, ut opinatur Hartknochius; k] an vero ab incurfantibus barbaris pulsa, non facile dixerim. Nec minor suspicio est, post Aureliani tempora populum aliquem ex istis regionibus advenam, linguam gentemque condidisse Livonicam. In tantis enim bellorum tumultibus, qui tunc illas regiones toties concussere, non potuerunt multi priscis sedib9 relictis, non tutiores sibi circumspectare receptus; quib9 Sarmatia propter propinquitatem satis commoda fuit. Nam Gepidæ & Alani Dacias occuparunt: postea Gothi sub Valente imperatore; l] qui irruentibus deinde Hunnis eas cesserunt. m] Tandem seculo sexto Heruli Dacias à Justiniano obtinuerunt: quibus propter linguæ morumque similitudinem Lituanos Livonosq; originem debere Kojalovicus n] verissimum putat. Unde quoque sequitur, non tam Romanos, quam indigenas, qui olim ex hac terra egressi sunt, nunc remeantes Italicum unà invectasse sermonem. Æstis qui antiquitus hæc loca tenebant, versus septentrionem semotis, aut in societatem admissis. Hæc de Livonorum origine breviter dicta sunt; cum reliqua, quæ ad hoc argumentum spectant, in aliam occasionem reservanda temporis ratio jubeat. Sed hæc tamen ita defendere sum paratus, ut rectiora suggerenti lubentissime accedam.

k] l. c. p. 108. l] Sozomen. Hist. Eccles. l. 6. c. 37. Procop. Goth. l. 3. p. 388. m] Callimach. Experien. Attil. p. 631. n] Kojal. l. c.